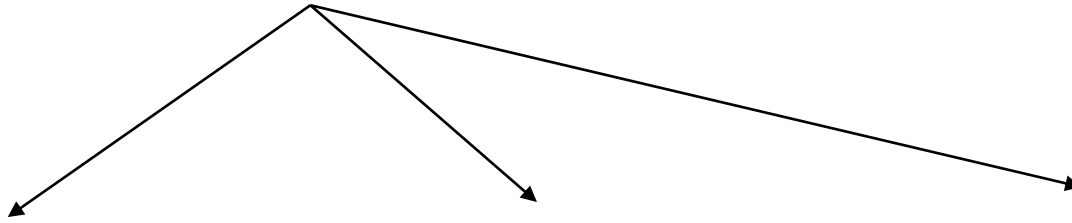


ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΑΦΗ



Διατήρηση

- διγλωσσία

- διπλογλωσσία

Απλοποίηση

- πίτζιν

- κρεολή

Μετατόπιση/

Υποχώρηση

- θάνατος

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΑΠΛΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΑΠΛΟΠΟΙΗΣΗ

- lingua franca/γλώσσα εμπορίου/γλώσσα επαφής



- Πίτζιν: παρεφθαρμένη/απλοποιημένη γλώσσα



- Κρεολή: πίτζιν που λειτουργεί ως μητρική γλώσσα μιας νέας γενιάς ομιλητών

ΠΙΤΖΙΝ

ΚΡΕΟΛΗ

Ανοχή φωνολογικής ποικιλίας

Συστηματοποίηση φωνολογίας

Συρρίκνωση μορφολογίας και σύνταξης

Διεύρυνση μορφολογίας και σύνταξης

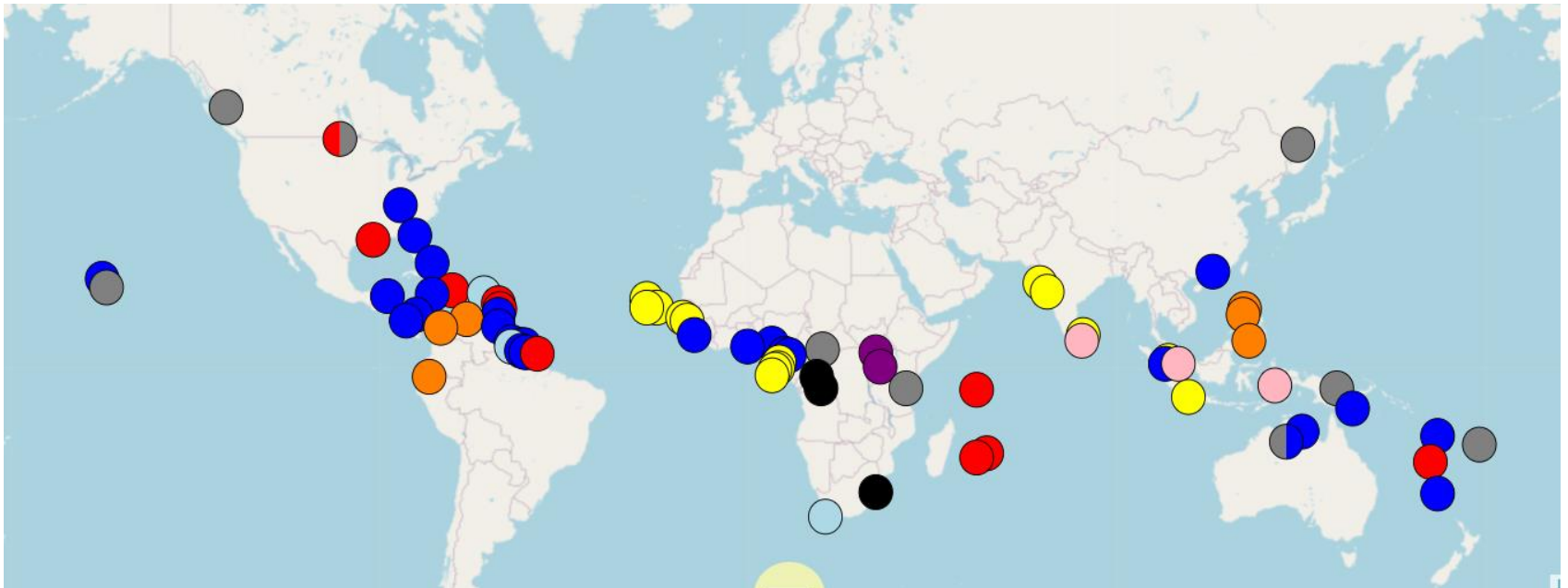
Εκτεταμένα λεξιλογικά δάνεια

Σταθερό και εξειδικευμένο λεξιλόγιο

Περιορισμός λειτουργικών χρήσεων

Αύξηση λειτουργικών χρήσεων

- Νοτιοδυτικός ειρηνικός: μελανησιακή πίτζιν αγγλική: Τοκ Πίσιν (Παπούα-Νέα Γουϊνέα), Μπισλάμα (Βανουάτου), Πίτζιν Σολομώντα (Νησιά Σολομώντα), Κριόλ (βόρεια Αυστραλία)
- Καραϊβική: φυτείες αποικιοκρατίας (17^{ος} αι.): Αϊτής, Γουϊάνας, Σουρινάμ, Τζαμάικας, Παπιαμέντου (Κουρασάο), Παλενκέρο (Κολομβία)
- Δυτική Αφρική: τρίγωνο δουλεμπορίου: Πράσινο Ακρωτήριο, Σάο Τομέ, Κρίο (Σενεγάλη)



ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

- Λεξιλόγιο με πολυσημία:
 - Αγγλική πίτζιν Καμερούν: bif (κρέας, ζώο), water (νερό, λίμνη, ποτάμι, πηγή, δάκρυ), belly (στομάχι, ψυχή)
- Λέξεις με πολλές λειτουργίες:
 - Τοκ Πίσιν: mi sik (επίθ.) – em I gat bigpela sik (ουσ)
- Περιφραστικοί σχηματισμοί:
 - Τοκ Πίσιν: para bilong mi, haus bilong mipela
gras bilong het (μαλλιά), gras bilong ai (βλεφαρίδα)
- Απλοποιημένη σύνταξη:
 - Κινεζική Αγγλική πίτζιν: before my sellum for ten dollar (το πούλησα 10 δολάρια)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΙΤΖΙΝ;

- Georgalidou, Spyropoulos & Kaili (2005): Ελληνική μουσουλμάνων Ρόδου (2.500-3.000 ομιλητές)
 - μια μέρα ο λύκο εντάμωσε με το αλεπού
 - έβγαλε το πεθαμένο τρώει
 - γεναίκα πιο αργά έκατσε, νομίζω, άντρας πιο γρήγορα
 - αυτό νομίζει χότζα είναι (= νόμισε ότι είναι ο χότζας)
 - ούλο ρούχα έβαλε νερό μέσα
 - λάμπα είχε (iʃe) παλιά
- Ηλικιωμένοι: πίτζιν, Γονείς: ενδιάμεση ποικιλία, Παιδιά: ελληνική

ΘΕΩΡΙΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΠΙΤΖΙΝ

- Θεωρία ομιλίας για ξένους
- Θεωρία ατελούς εκμάθησης
 - > κοινά δομικά χαρακτηριστικά
- Μονογενετική θεωρία: κοινή πηγή η Σαμπίρ (πορτογαλική πίτζιν του Μεσαίωνα) που επαναλεξικοποιήθηκε
- Ανεξάρτητη παράλληλη ανάπτυξη
- Γλωσσικά καθολικά

ΘΕΩΡΙΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΚΡΕΟΛΩΝ

- Βιοπρόγραμμα (Bickerton): δημιουργία καινούργιων συντακτικών και σημασιολογικών αφηρημένων δομών από τα παιδιά των οποίων οι γονείς μιλούσαν πίζιν
 - Δεν έχει αποδειχθεί ο ρόλος των παιδιών
 - Δεν υπάρχει απόλυτη διαχωριστική γραμμή μεταξύ πίζιν-κρεολών
 - Βαθμιαία ανάπτυξη (Baker): ενδιάμεσες ποικιλίες στο βάθος του χρόνου σταθεροποιούνται
- Αποκρεολοποίηση - Επανακρεολοποίηση

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ

- Διπλογλωσσία (bilingualism)
- Πολυγλωσσία (multilingualism)
- Διγλωσσία/Κοινωνική διγλωσσία/Διμορφία/Διφυΐα (diglossia, Ferguson 1959): η συνύπαρξη μιας υψηλής και μιας χαμηλής ποικιλίας
 - καθαρεύουσα (Y) – δημοτική (X)
 - κλασική αραβική (Y) – αιγυπτιακή, παλαιστινιακή ... (X)
 - Hochdeutsch (Y) – Schweizerdeutsch (X)
 - πρότυπη γαλλική (Y) – κρεολή Αϊτής (X)
 - λογοτεχνική Ταμίλ (Y) – καθομιλουμένη Ταμίλ (X)

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΓΛΩΣΣΙΑΣ

- Λειτουργική διαφοροποίηση
- Διαφορά κύρους
- Λογοτεχνική παρακαταθήκη στην υψηλή ποικιλία
- Τρόπος κατάκτησης: φυσικός (X) – στο σχολείο (Y)
- Διαφορά στην κωδικοποίηση
- Συμπληρωματικά ζεύγη
- Διαφορά στην κλιτική μορφολογία
- Μικρές φωνολογικές διαφορές

- Λειτουργική διαφοροποίηση

Θρησκευτικό κήρυγμα	Υ	
Εντολές σε υπηρέτες και εργάτες		X
Προσωπική επιστολή		X
Πολιτική ομιλία (κοινοβούλιο κ.λπ.)	Υ	
Πανεπιστημιακή διάλεξη	Υ	
Συζήτηση με οικογένεια και φίλους		X
Δελτίο ειδήσεων	Υ	
Ραδιοφωνική σαπουνόπερα		X
Κύριο άρθρο εφημερίδας, είδηση		X
Λεζάντα γελοιογραφίας		X
Ποίηση	Υ	
Λαϊκή λογοτεχνία		X

ΔΙΓΛΩΣΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΠΛΟΓΛΩΣΣΙΑ

- Επέκταση της έννοιας από τον Fishman (1967): Παραγουάη: Ισπανική (Y) – Γκουαρανί (X)
 - Διγλωσσία και διπλογλωσσία
 - Διγλωσσία χωρίς διπλογλωσσία (Αραβική, Ελληνική)
 - Διπλογλωσσία χωρίς διγλωσσία (Βέλγιο, Αγγλικά στη Σουηδία)
 - Ούτε διγλωσσία, ούτε διπλογλωσσία (μονόγλωσσες περιοχές ΗΠΑ)

ΔΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

	Καθαρεύουσα	Δημοτική
Φωνολογικό/ Γραφολογικό επίπεδο	<ul style="list-style-type: none"> - τελικό –ν - χθ, φθ, νδ, μβ, σθ - μετακίνηση τόνου σε επίθετα και ουσιαστικά 	<ul style="list-style-type: none"> - απουσία τελικού –ν - χτ, φτ, ντ, μπ, στ - μετακίνηση τόνου σε ουσιαστικά μόνο
Μορφολογικό επίπεδο	<ul style="list-style-type: none"> - όμεθα, -εσθε, -θην, -θης - διατήρηση αύξησης - κλιτές μετοχές - παράγωγα: -τέος, -νδην 	<ul style="list-style-type: none"> -όμαστε, -εστε, -θηκα, -θηκες - μετακίνηση τόνου - τύποι σε –ώντας/-οντας - παράγωγα: -ένιος, -άκι, -ούλα
Συντακτικό επίπεδο	<ul style="list-style-type: none"> - χρήση δοτικής - προθέσεις με όλες τις πλάγιες πτώσεις 	<ul style="list-style-type: none"> - απουσία δοτικής - προθέσεις με αιτιατική
Λεξιλόγιο	<ul style="list-style-type: none"> - ιχθύς - οφθαλμός - ίσταμαι 	<ul style="list-style-type: none"> - ψάρι - μάτι - στέκομαι

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

- Ελληνιστικά χρόνια: Αττικισμός
- Βυζάντιο: λόγιο-μέσο-λαϊκό ύφος
- Τουρκοκρατία: αρχαίζουσα γλώσσα Εκκλησίας, διάλεκτοι
- Διαφωτισμός: το ερώτημα της πρότυπης γλώσσας
 - > αρχαιϊστές (Γαζής, Δούκας, Κοδρικάς)
 - > δημοτικιστές (Ρήγας, Χριστόπουλος, Βηλαράς)
 - > «μέση οδός» (Κοραής)

ΑΡΧΑΪΣΜΟΣ

Ἡ γλῶσσα μας εἶναι φύσει Ἑλληνική, καὶ ὁ ἐξευγενισμὸς τῶν ἠθῶν τοῦ Γένους δὲν ἐπιτρέπει τὴν εἰς συγγραφὴν χυδαιολογίαν. Ἄλλη βέβαια ἢ Γλῶσσα τῶν καπῆλων, καὶ ἄλλη τῶν Εὐγενῶν. Ἄλλη ἢ τῶν Σπουδαίων, καὶ ἄλλη ἢ τῶν χυδαίων. Ὅθεν μετ' εἰλικρινείας ὁμολογῶ ὅτι δὲν νοστιμεύομαι τελείως τὴν Δημαγωγικὴν Φιλοσοφίαν. Δὲν γράφω μήτε διὰ Γεωργούς, μήτε διὰ Πακκάλιδες, γράφω ἀπλῶς διὰ Εὐγενεῖς καὶ πεπαιδευμένους. Διὸ καὶ προσέχω νὰ ἐκφρασθῶ, ὅσον τὸ δυνατὸν ἐξηκριβωμένως, εἰς τὴν συνηθισμένην φράσιν των. Ἐπιθυμῶ οἱ γεωργοὶ νὰ καταγίνωνται εἰς τὴν γεωπονίαν, οἱ πακκάλιδες εἰς τὴν ὄψοπωλίαν, καὶ νὰ μὴν ἐννοιάζωνται, μήτε οἱ πρῶτοι ἂν ὁ Γάιδαρός των κατάγεται ἀπὸ τὸν Κάνθαρον, μήτε οἱ δεῦτεροι ἂν ὁ Βακάλης παράγεται ἀπὸ τὸν βακαλάον

Κοδρικᾶς, Π. *Μελέτη τῆς Κοινῆς Ἑλληνικῆς Διαλέκτου*. Παρίσι (1818: οε')

ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΜΟΣ

Οσες φωνες ληπον μπενυν στη γλοσα μας φτανυν να γραφτυν με τα ηκοση τρηα γραματα τυ αλφαβητυ μας. Κε ακολουθος ολες αφτες η φωνες εχυν τα παραστατηκα τυς σημαδια, ή απο ενα ψηφη μονο, ή απο διο, ή κε περσοτερα. Αφτα τα ψηφια, τα παραστατηκα σημαδια καθε φονης σε μια λεξη βαλμενα, κί' αραδιασμενα κατα την ταξη, οπυ ερχετε το καθενα, γραφυν, κε παραστενυν καθαρα αφτη τη λεξη κατα προς την προφερομε κιολα. [...] Αποδηχνετε ληπον φος φανερα απο τα ηπομενα, προς ορθογραφηα ονομαζετε ο τροπος, οπυ αναφερα για να γραφομε.οπιον αλον τροπο μεταχηρηστιμε, ηνε ανορθογραφηα. Κε τυτα φτανυν για οσυς θελυν να ορθογραφυν κε να ορθοδιαβαζυν στη ρομεηκη γλοσα.

Γιάννης Βηλαράς *Η Ρομέηκη Γλόσα* (1814: ι'-ια')

«ΜΕΣΗ ΟΔΟΣ»

Ἡ μήτηρ μου ἔλαβεν ἑλευθερωτέραν ἀνατροφήν, διότι εὐτύχησε νὰ ἔχη πατέρα Ἀδαμάντιον τὸν Ῥύσιον, τὸν σοφώτατον ἐκείνου τοῦ καιροῦ εἰς τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν ἄνδρα, ὅστις ἀπέθανεν ἔν ἔτος (1747) πρὸ τῆς γεννήσεώς μου. Αὐτὸς ἐχρημάτισεν, ἔτι νέος ὢν, διδάσκαλος τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας εἰς Χίον· μετὰ ταῦτα ἦλθεν εἰς Σμύρνην, ὅπου ἐνυμφεύθη χήραν τινὰν Ἀγκυρανὴν. Οὗτος μὴ γεννήσας ἀρσενικόν, ἐπαρηγόρησε τὴν ἀποτυχίαν του σπουδάσας νὰ ἀναθρέψῃ ὡς υἱοὺς τὰς τέσσαρας θυγατέρας του.

Ἀδαμάντιος Κοραΐς, *Ἄπαντα τὰ πρωτότυπα ἔργα* (1964) (εκδ. Γ. Βαλέτας)

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

- 19^{ος} αι.: διαμόρφωση εθνικής γλώσσας με βάση την καθαρεύουσα, η γλώσσα ως ιδεολογικό σύμβολο

Κάποτες μοῦ ἔρχεται νὰ φωνάξω δυνατά, πού ὅλος ὁ κόσμος νὰ μ' ἀκούση. – «Μὴ, μὴ μὴ, μὴ χαλνᾶτε τὴ γλῶσσα! Καταστρέφετε τὴν ἀρχαία καὶ τὴ νέα μαζί. Θέλετε γλῶσσα πού νὰ μοιάζη τόντις μὲ τὴν ἀρχαία, πού νὰ εἶναι ἡ ἴδια γλῶσσα; Πάρτε τὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ. Θέλετε ξένη γλῶσσα; Πάρτε τὴν καθαρέβουσα· θα δείξη σ' ὅλο τὸν κόσμο, πὼς τόντις χάθηκε ἡ ἀρχαία. Θέλετε νὰ παίξετε; Θέλετε νοστιμάδες, χωρατάδες καὶ κωμωδίες; Τότες νὰ γράφετε τὴν καθαρέβουσα. Θέλετε ἐπιστήμη, κόπο καὶ μάθησι; Θέλετε νὰ πιάσετε σοβαρὴ δουλειά; Νὰ γράφετε τὴν ἐθνική μας γλῶσσα. Ἀπὸ τὴν ἀπόφασή σας θὰ φανῆ ἂν εἶστε ἄντρες ἢ παιδιά.

Γιάννης Ψυχάρης, *Το ταξίδι μου* (1888/1905: 202)



- 1832
- 1863
- 1881
- 1913
- 1923
- 1920
- 1947

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

20^{ος} αι.: ιδεολογική διαμάχη

	<i>Γεγονότα στην Ελλάδα</i>	<i>Γλωσσικός σχεδιασμός και στάσεις</i>
1900		1901/1902: Ευαγγελικά, Ορεστικά 1905: Εταιρεία «Η Εθνική Γλώσσα»
1910	1912-1913: Βαλκανικοί πόλεμοι 1914: Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, εθνικός διχασμός	1910: Εκπαιδευτικός Όμιλος 1911: Άρθρο 107: καθαρεύουσα επίσημη γλώσσα 1917: Εισαγωγή δημοτικής στο Δημοτικό
1920	1920: Ήττα Βενιζέλου στις εκλογές 1922: Μικρασιατική καταστροφή 1925: Δικτατορία Πάγκαλου 1928: Κυβέρνηση Βενιζέλου	1920: Αλλαγή κυβερνητικής πολιτικής 1923: Επαναφορά δημοτικής 1927: Το ΚΚΕ εγκαταλείπει την καθαρεύουσα
1930	1936: Δικτατορία Μεταξά	1933: Πρώτος τόμος <i>Ιστορικού Λεξικού</i> , Λεξικά Δημητράκου, Πρωίας
1940	1940: Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος 1944-1949: Εμφύλιος	1941: <i>Γραμματική</i> Τριανταφυλλίδη, «Δίκη των τόνων» 1946: <i>Νεοελληνική Σύνταξις</i> Τζάρτζανου
1950	Μεταπολεμική ανασυγκρότηση: δεξιές κυβερνήσεις	1955: Μετάφραση <i>Ιλιάδας</i> Καζαντζάκη-Κακριδή
1960	1964: Κυβέρνηση Παπανδρέου 1967: Δικτατορία	1964: Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση
1970	1974: Αποκατάσταση δημοκρατίας	1976: Δημοτική επίσημη γλώσσα του κράτους
1980	1981: Είσοδος στην ΕΟΚ	1982: Εισαγωγή μονοτονικού 1986: Σύνταγμα στη δημοτική

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

- Γλωσσικός σχεδιασμός: εκπαίδευση
 - 1917 (Βενιζέλος): δημοτική στις πρώτες τάξεις του σχολείου
 - 1921-1923: καθαρεύουσα σε όλες τις τάξεις
 - 1923-1935 (Παπαναστασίου): δημοτική στις πρώτες τάξεις
 - 1935-1936 (Τσαλδάρης): καθαρεύουσα σε όλες τις τάξεις
 - 1936-1937 (Μεταξάς): δημοτική στις πρώτες τάξεις
 - 1942-1964: καθαρεύουσα
 - 1964-1967 (Παπανούτσος): εκπαιδευτική μεταρρύθμιση
 - 1967-1974 (χούντα): καθαρεύουσα
 - 1976: εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, διδασκαλία δημοτικής σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης

- η γλωσσική πρακτική απέκλινε από το γλωσσικό σχεδιασμό και τις απόλυτες διχοτομήσεις

Πρώτο μισό 20ού αι.: Mirambel (1937)

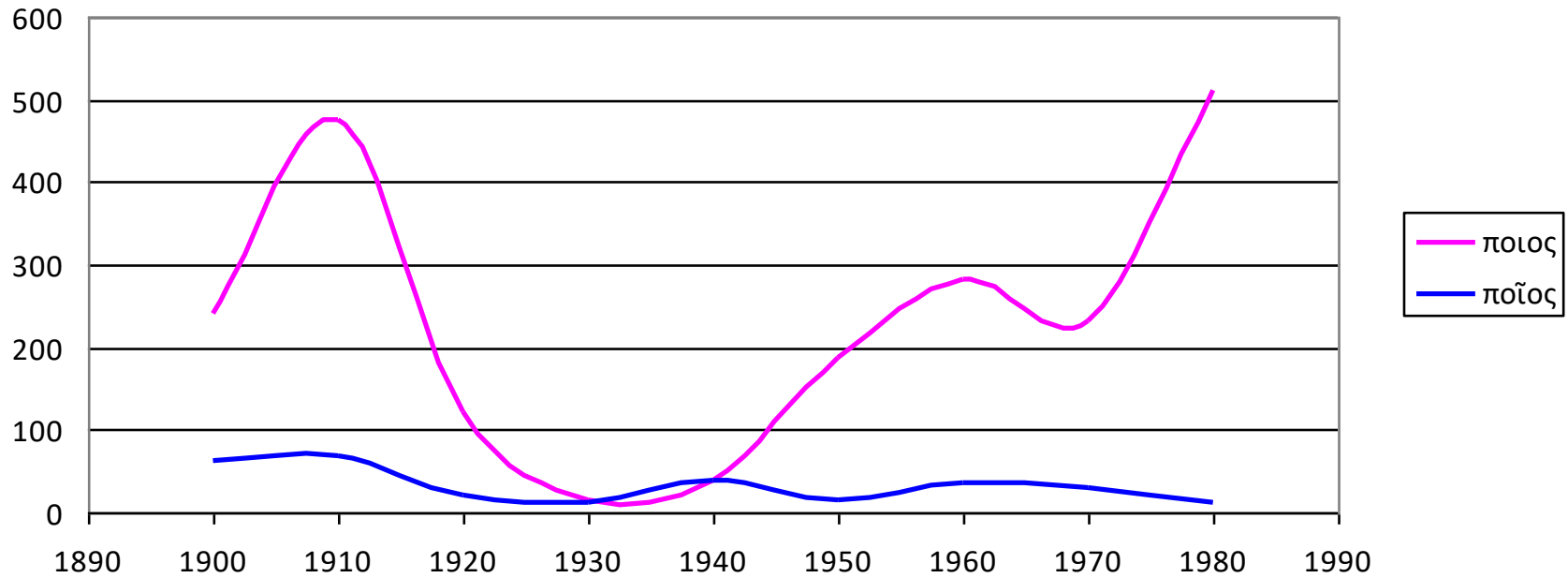
- *καθαρεύουσα*
- «μεικτή» (επιστημονικά, πολιτικά κείμενα, ειδήσεις)
- «καθομιλουμένη» (καθημερινή πόλεων, δημοσιογραφία, ενημερωτικά κείμενα)
- *δημοτική* (καθημερινή χωριών, με διαλεκτική ποικιλία)
- «μαλλιάρη»: προτυποποίηση δημοτικιστών



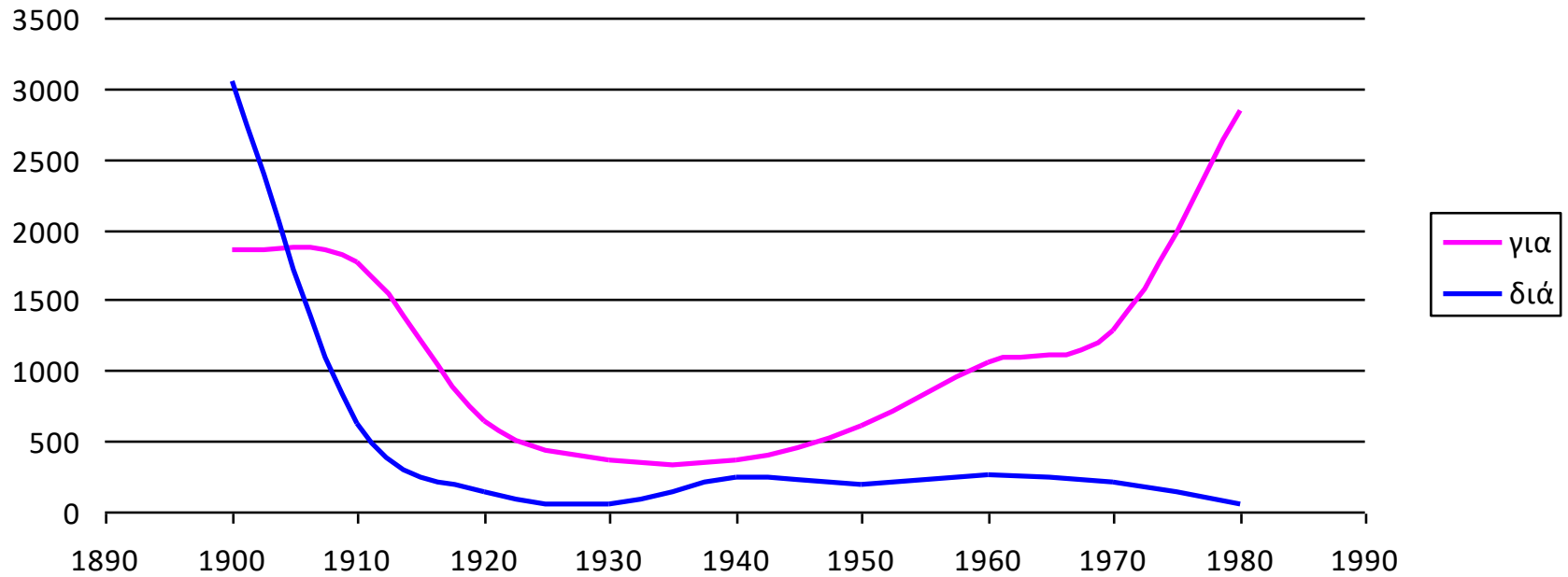
Διαχρονικό Σώμα Ελληνικών Κειμένων του 20ού αιώνα

www.greekcorpus20.phil.uoa.gr

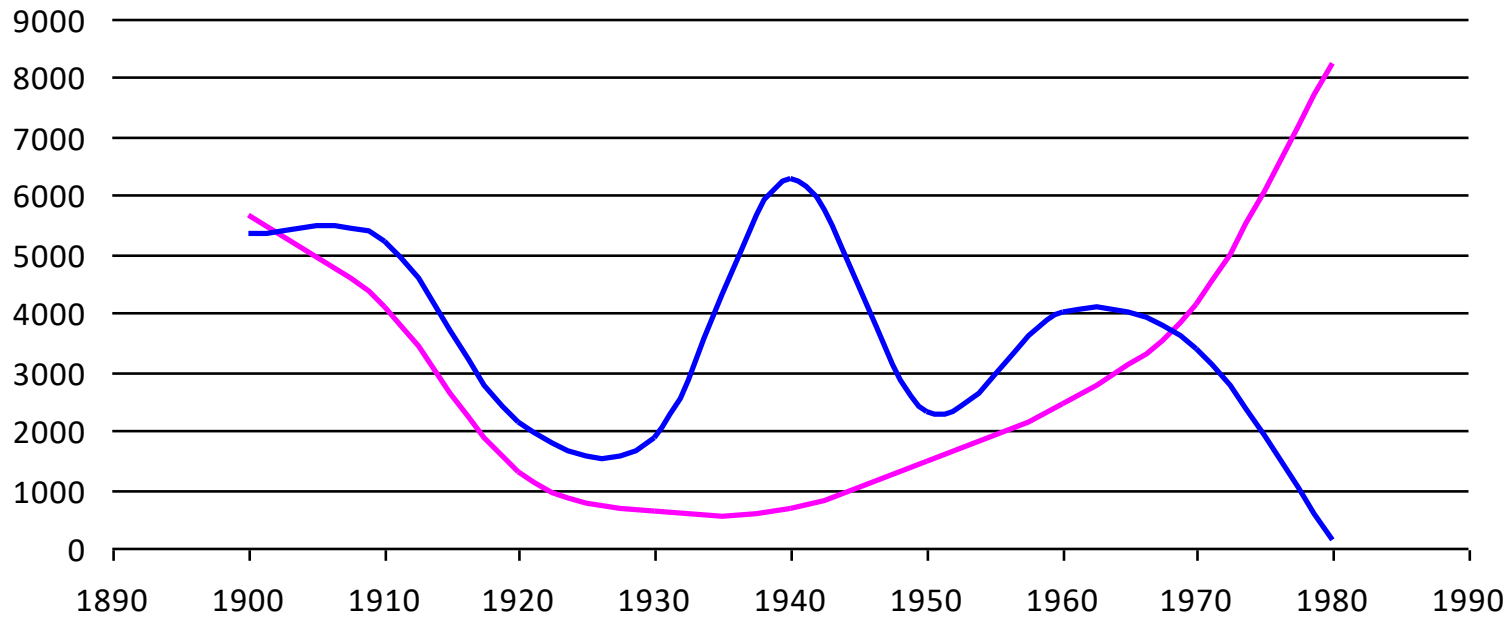
Γραμματικοί τύποι στη διαχρονία I



Γραμματικοί τύποι στη διαχρονία II

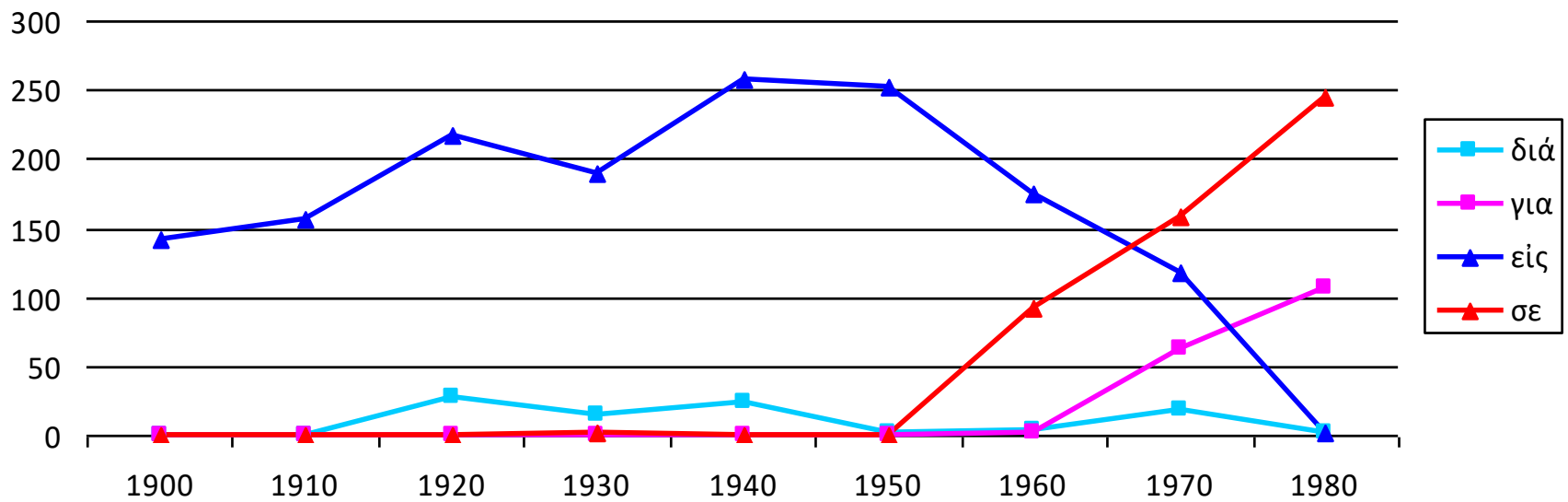


Γραμματικοί τύποι στη διαχρονία III



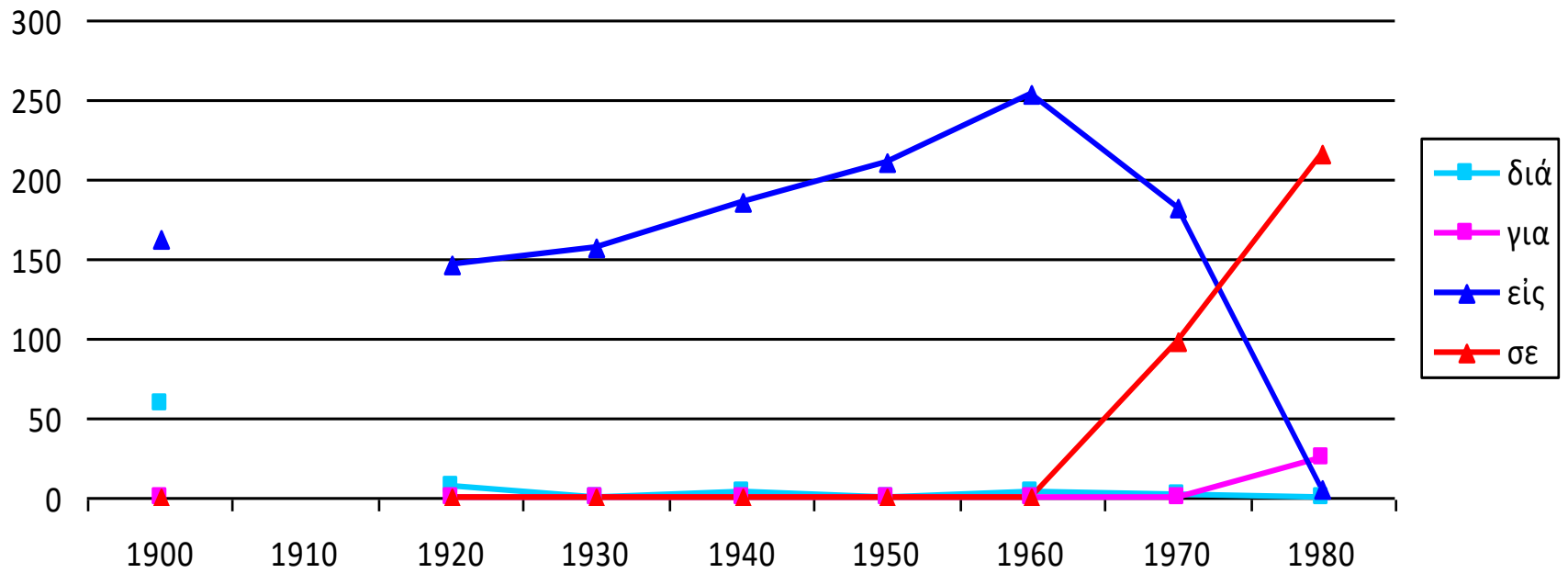
Κειμενικά είδη I

Δημόσιες ομιλίες



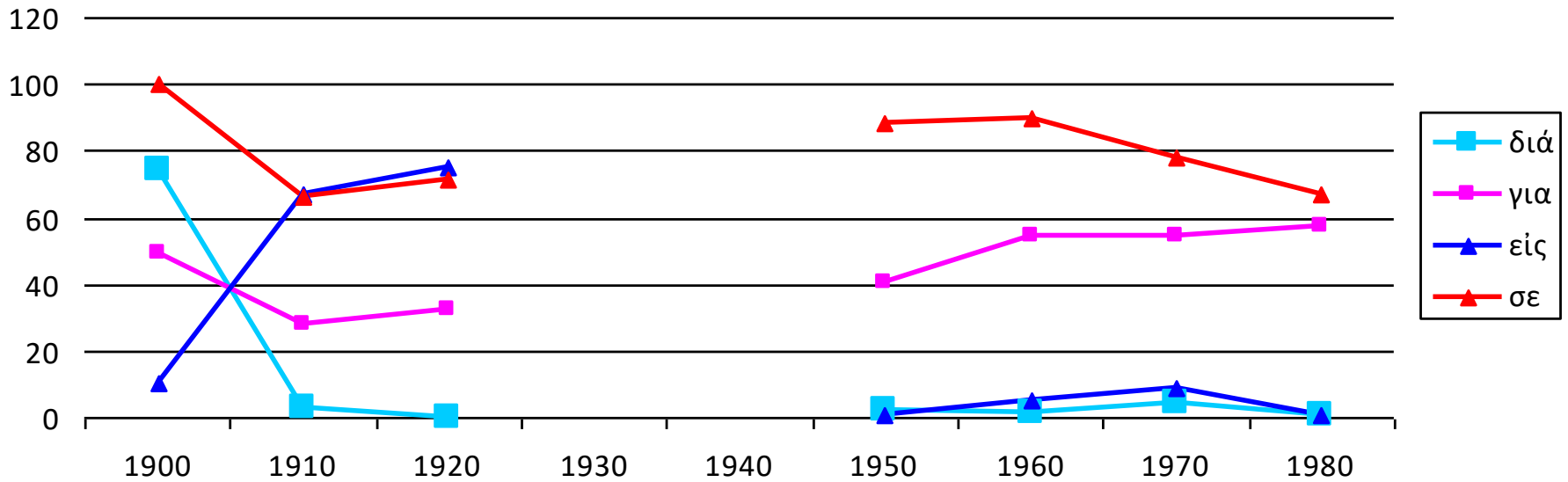
Κειμενικά είδη II

Ακαδημαϊκά κείμενα



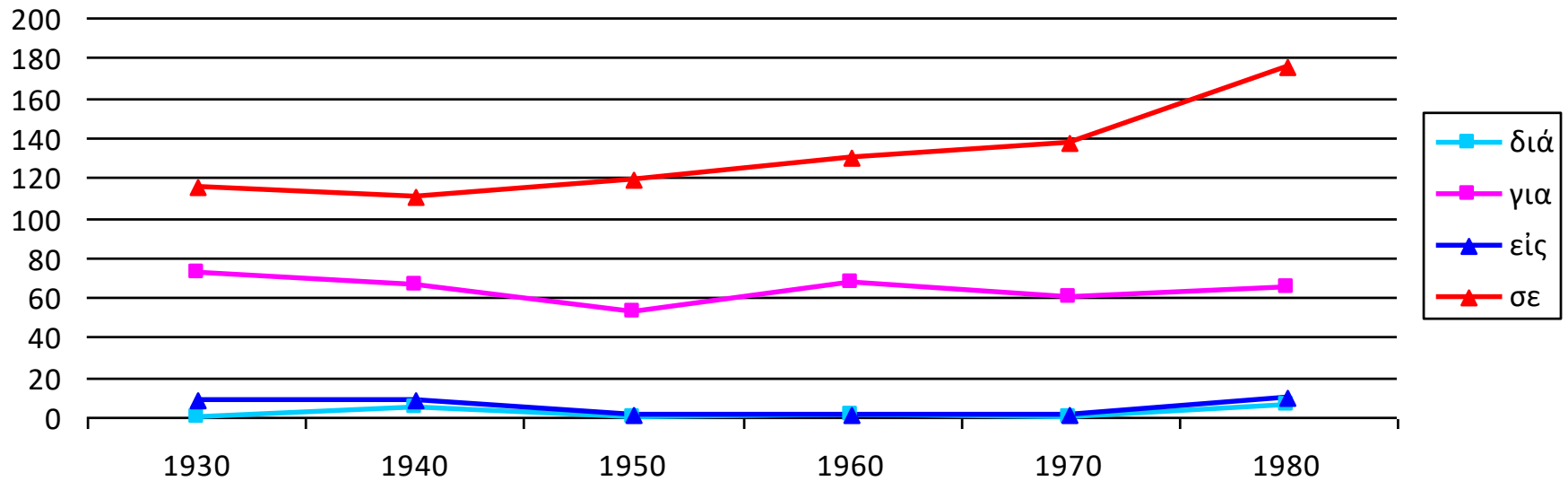
Κειμενικά είδη III

Λογοτεχνία



Κειμενικά είδη IV

Διάλογοι ταινιών



Κειμενικά είδη V

Ιδιωτικές επιστολές

